

**ASIYA VƏ SAKİT OKEAN
REGIONUNDA YOXSULLUĞA
QARŞI MÜBARİZƏNİN
GENİŞLƏNDİRİLMƏSİ**

ASIYA İNKİŞAF BANKININ
YOXSULLUĞUN AZALDILMASI STRATEGİYASI

Asiya İnkişaf Bankı

MÜQƏDDİMƏ

Asiya İnkişaf Bankı (AİB) 1999-cu ildə rəsmi olaraq yoxsulluğun azaldılmasını əsas məqsəd kimi qəbul etmiş, bu məqsədə çatmaq üçün Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasını bəyan etmişdir. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının qəbul edilməsindən dörd il sonra YAS-nın icraatında əldə olunan təcrübənin nəticələri hərtərəfli icmal olunmuş, region və qlobal səviyyədə baş verən böyük dəyişikliklər kontekstində onların müvafiqliyi yoxlanılmışdır. Bu proses 2004-cü ilin iyul ayında başa çatmışdır. Hazırkı sənəddə AİB-nin icmaldan sonra daha da genişləndirilmiş yoxsulluğun azaldılması üzrə strategiyasının vacib ünsürlərinin xülasəsi verilir.

1999-cu ildə region hələ də iki il əvvəl məruz qaldığı iqtisadi böhrandan sonra özünə gəlməmişdir. 1997-ci il maliyyə böhranından sonra güclü iqtisadi dirçəliş olmuşdur. Ancaq region hələ də yeni siyasi və iqtisadi çətinliklərlə üzləşir. Əlavə olaraq, yoxsulluğun azaldılması sahəsində monitoring istiqamətində tərəqqi üzrə nəzarət göstəricisi kimi Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin qəbul edilməsi ilə inkişaf sahəsində əməkdaşlıq üzrə yeni qlobal struktur yarandı. İnkişaf sahəsində tərəfdaşlığa, ziddiyyətlərin aradan qaldırılmasına, nəticələrin əldə edilməsinə meylliyə, yoxsulluğun azaldılmasına yardım istiqamətində inkişaf etməkdə olan ölkələrin potensialının inkişaf etdirilməsinə yeni struktur böyük əhəmiyyət verir.

Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının icmalı təsdiq etmişdir ki, bütün bu çətinliklərə və dəyişikliklərə baxmayaraq, yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş davamlı iqtisadi inkişaf; sosial inkişaf və düzgün idarəçilik olan üç prinsipdən ibarət yoxsulluğun azaldılması üzrə əsas çərçivə öz münasibliyini qorumuşdur. Ancaq daha böyük səmərə əldə etmək üçün AİB-nin əməliyyatlarını yoxsulluğun azaldılması üzrə ölkənin öz strategiyasına birləşdirməklə ölkəyə daha böyük diqqət verilməsi ilə strateji istiqamətlərin yenidən işlənməsi və strategiya ətrafında tərəfdaşlığın təşviqi icmalda tövsiyə edilir. İcmal eləcə də nəticələr, monitoring və qiymətləndirməni daha çox vurğulamağa, potensial quruculuğuna daha böyük diqqət verməyə çağırır.

Əhəmiyyətli tərəqqinin əldə edildiyinə baxmayaraq, yoxsulluğun qamçısı hələ də Asiya və Sakit okean regionunda hiss olunur ki, bura da dünyada yoxsul təbəqənin üçdə ikisinin məskunlaşdığı ərazidir. Gəlir səviyyəsinə görə yoxsulluq son illərdə aşağı düşmüş, ancaq bu istiqamətdə tərəqqi digər ərazilərdə olduğundan çox gec əldə olunur. Biz öz səylərimizi artırmaqla bilməliyik və artırmalıyıq, keçmişdə əldə etdiyimiz uğurlara əsaslanmalı, AİB-nin yoxsulluğun azaldılması istiqamətində təsirini əhəmiyyətli dərəcədə artırmaq üçün fəallığımızı yenidən bərpa etməliyik. İnkişaf etməkdə olan Üzv Dövlətlərin təcrübəsinə və icmal zamanı əldə edilən məlumatlara əsaslanaraq, Yoxsulluğun Azaldılması üzrə təkmilləşdirilmiş Strategiya Asiya və Sakit okean regionunu yoxsulluqdan azad görmək sahəsində qoyulan məqsədinə çatmaqda AİB-ni istiqamətləndirəcəkdir.

Tadao Çino
Prezident
Dekabr 2004-cü il

MÜNDƏRICAT

Müqəddimə

- I. Asiya İnkişaf Bankının (AİB) Missiyası
  - A. Yoxsulluğun Azaldılması: AİB-nin Əsas Məqsədi
  - B. Uğura Güvənməklə Yoxsulluğun Azaldılması
  - C. AİB-nin Dəyişikliklərə dair Reaksiyası
- II. Yoxsulluğun Azaldılması üzrə Çərçivə:
Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının Prinsipləri
  - A. Yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş Davamlı İqtisadi İnkişaf
  - B. Hamını əhatə edən Sosial İnkişaf
  - C. Düzgün İdarəçilik
- III. Strategiya
  - A. Ölkəyə daha böyük diqqət
  - B. Tematik Prioritetlər
- IV. Strategiyanın həyata keçirilməsi
  - A. İnkişaf üzrə Nəticələrin idarə edilməsi
  - B. Təhsilin Təşviqi və Yeni Alətlərin Hazırlanması
  - C. Təkmilləşdirilmiş Strategiyanın həyata keçirilməsi üçün AİB-nin Potensialının Qurulması

Minilliyin İnkişaf Məqsədləri və Hədəfləri
və Tərəqqinin Qiymətləndirilməsi

İXTISARLAR

AİB	-	Asiya İnkişaf Bankı
AİF	-	Asiya İnkişaf Fondu
ÖSP	-	ölkə strategiyası və proqramı
İÜD	-	inkişaf etməkdə olan üzv dövlət
BMS	-	Böyük Məkonq Subregionu
M&Q	-	monitorinq və qiymətləndirmə
MİM	-	Minilliyin İnkişaf Məqsədləri
İNİ	-	inkişaf istiqamətində nəticələrin idarə edilməsi
QHT	-	qeyri hökumət təşkilatı
YAMS	-	yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiya
YAM	-	yoxsulluğun azaldılması müqaviləsi
YAS	-	Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyası
RƏSP	-	regionda əməkdaşlıq strategiyası və proqramı
RDİD	-	Regional və Davamlı İnkişaf Departamenti
SYM	-	sektor üzrə yardım metodu

I. ASIYA İNKIŞAF BANKININ MISSIYASI

A. YOXSULLUĞUN AZALDILMASI: ASIYA İNKIŞAF BANKININ ƏSAS MƏQSƏDİ

1. Asiya-Sakit okean regionunu yoxsulluqdan azad görmək məqsədi Asiya İnkişaf Bankının (AİB) missiyasını aydın müəyyən edir. Bütün digər strateji məqsədlər elə izlənəcəkdir ki, bu məqsədin əldə edilməsinə səmərəli yolla tövhə vermiş olsunlar. Yoxsulluq 21-ci əsrdə insana xas olan qeyri-məqbul bir vəziyyətdir. Bu vəziyyət daimi deyildir: dövlət siyasəti və tədbirləri yoxsulluğu aradan qaldıra bilər və qaldırmalıdır. Baxmayaraq ki, regionda yoxsulluğun azaldılması istiqamətində böyük tərəqqi əldə edilib, dünya yoxsullarının təqribən üçdə ikisi Asiya və Sakit okean regionunun sakinləridirlər. Bu vəziyyət dəyişməlidir.
2. Yoxsulluq hər bir insanın hüququ çatdığı həyat üçün vacib şeylər, xidmət, mülkiyyət və imkanlardan məhrum olmasıdır. Hər kəs aclıqdan azad yaşamaq, sülh və əmin-amanlıqda olmaq, əsas təhsil və ilk tibbi yardım xidmətləri ilə təmin olunmalıdır. Yoxsul ailələr öz əməyi hesabına yaşamaq, bunun müqabilində münasib gəlir əldə etməli, xarici zərbələrdən müəyyən dərəcədə müdafiə olunmalıdır. Əlavə olaraq, əgər fərdlər və cəmiyyətlər onların həyatını formalaşdıran qərarların alınmasında iştirak etmək səlahiyyətinə malik deyilsə, o zaman onlar yoxsul olacaq və bu tendensiya davam edəcəkdir.
3. AİB hər zaman yoxsulluğun azaldılmasında maraqlı olmuşdur. İlk əvvəl iqtisadi inkişafa xüsusi diqqət yetirməklə, AİB böyük sayda sosial və ekoloji problemlərin əhatə edilməsi üçün öz inkişaf metodunu progressiv surətdə genişləndirmişdir. Asiya-Sakit okean regionunda əldə edilmiş təcrübə etimadın yaranmasına səbəb oldu: mütləq yoxsulluq aradan qaldırılabilir.
4. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Minillik Bəyannaməsindən sonra AİB Minilliyin İnkişaf Məqsədlərini (MİM) qəbul etdi. Bu məqsədlər gəlir səviyyəsinə və qeyri-gəlir səviyyəsinə görə yoxsulluğun azaldılması üzrə qoyulan hədəfləri yoxsulluğun azaldılması strategiyasına aydın olaraq birləşdirir. Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsi istiqamətində tərəqqi strategiyasının təsirinin yoxlanılması üçün istifadə ediləcəkdir. Operativ səviyyədə AİB Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin yoxsulluğun azaldılması üzrə öz milli strategiyalarına daxil etmələri və əldə etdikləri tərəqqinin yoxlanılması sahəsində inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərə yardım edəcəkdir.

B. UĞURA ARXALANMAQLA YOXSULLUĞUN AZALDILMASI

5. 1970-ci illərin əvvəllərində regionda yaşayan əhəlinin yarısından çoxu yoxsul olmuşdur. 1990-cı ildə regionda təqribən 32% və ya 900 milyon nəfər gündə ABŞ \$1-dan az məbləğə yaşamışdır. 2000-ci ildə bu rəqəm təqribən 180 milyon düşərək 720 milyon olmuşdur. 1997-ci ildə regional inkişafı zəiflətməmiş, yoxsulluğun azaldılmasında müvəqqəti uğursuzluğa gətirmiş böyük maliyyə böhranına baxmayaraq, bu tərəqqi əldə edilmişdir.
6. Ancaq hələ görüləcək işlər çoxdur. Yoxsulluq qeyri-məqbul səviyyədə qalmağa davam edir, regionda əldə edilmiş tərəqqi qeyri-bərabərdir. 1970-ci və 1980-ci illərdə yoxsulluğun azaldılması haqda ən çox qərar verilən ərazi Şərqi və cənub-şərqi Asiya olmuşdur. Digər tərəfdən son onillikdə bu daha çox Çin Xalq Respublikasında və Hindistanda olmuşdur. Rəsmi hesablamalara əsasən, Çin Xalq Respublikasında yoxsulluq halları 31%-dən 16%-dək, Hindistanda isə 41%-dən 33%-dək enmişdir. Asiya-Sakit okean regionunun qalan hissəsində böyük irəliləyiş müşahidə olunmamışdır.
7. Əlavə olaraq, yoxsulluğun qeyri-gəlir səviyyəsində daha az tərəqqi əldə edilmişdir. Məsələn, regionda hər 1.000 sağ doğuşa düşən 5 yaşdan aşağı uşaq ölümü 1990-cı ildə 85-dən 2000-ci ildə 70-ə düşmüşdür ki, 2015-ci ilədək beş yaşdan aşağı uşaq ölümünün üçdə ikisini azaltmaq istiqamətində Minilliyin İnkişaf Məqsədinin hədəfinə çatmaq üçün bu sürət çox zəifdir. Ən böyük

çətinlik Cənubi Asiya regionunun payına düşür. Burada uşaq və körpə uşaq ölümünün səviyyəsi çox yüksək qalmaqda davam edir. Beş yaşdan aşağı uşaq ölümü səviyyəsi zəif aşağı düşmüş, 1990-cı illərdə hər 1.000 sağ doğuşa 120-dən 94, körpə uşaq ölümünün səviyyəsi isə hər 1.000 sağ doğuşa 69-dan 58-ə düşmüşdür. Peyvəndləmənin əhatə dairəsini artırmaqla, səriştəli səhiyyə işçilərinin iştirakı ilə doğuşların sayını artırmaqla, HİV/QİÇS-ə qarşı mübarizə ilə yenə də kifayət qədər qidalanmayan uşaqların nisbətinin azaldılmasında əldə edilmiş tərəqqi zəifdir. Bu göstəricilər qadınların yoxsul vəziyyətdə olması¹ ilə sıx əlaqədardır.

8. Beləliklə, Asiya-Sakit okean regionunun gəlir səviyyəsinə görə yoxsulluq üzrə Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsi istiqamətində olduğu halda, bir sıra ölkənin geridə qaldığı görünür. Ümumi hədəfi əldə etdiyi görünən digər ölkələrdə yoxsulluğun həcmi hələ də böyük qala bilər. Əlavə olaraq, qeyri-gəlir səviyyəsinə görə yoxsulluqla əlaqədar Minilliyin İnkişaf Məqsədləri hədəflərinin əldə edilməsində tərəqqinin sürətinin artması yenə də böyük çətinlik olmaqda davam edir.

C. AİB-NİN ÇƏTİNLİKLƏRƏ REAKSIYASI

9. 2002-ci ilin yanvar ayında yoxsulluğun azaldılması sahəsindəki əsas məqsədi ilə struktur və biznes proseslərini birləşdirmək üçün AİB öz əməliyyatlarını yenidən qurdu. Ölkəyə daha böyük diqqət yetirmək və sifarişçiyə daha çox səmtləşmək üçün əməliyyatlar proqressiv sürətdə əhəmiyyətli dərəcədə qüvvətləndirilmiş daimi nümayəndəliklərə ötürülür. Yoxsulluğun azaldılmasında AİB-nin daxili potensialını dəstəkləmək üçün yoxsulluq və sosial inkişaf sahəsində daha çox mütəxəssis işə cəlb edilmişdir. AİB-nin əsas qərargahında siyasəti yoxsulluğun azaldılması strategiyasına (YAS) birləşdirmək, əməliyyatların keyfiyyətinə nəzarət etmək, bilik idarəçiliyini təşviq etmək üçün Regional və Davamlı İnkişaf Departamenti (RDİD) qurulmuşdur. Ölkə strategiyaları və layihə planlarını daha yaxşı hazırlamaq üçün yoxsulluğun təsirini təhlil edən tədqiqat aparılmışdır.
10. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının icmalı göstərir ki, yoxsulluğun azaldılmasına daha böyük strateji diqqət AİB və onun əməliyyatlarına aşkar təsir etmişdir. Vətəndaş cəmiyyəti və digər inkişaf agentlikləri ilə tərəfdaşlıqlar güclənmişdir. Ölkə səviyyəsində yoxsulluğun qiymətləndirilməsi çərçivəsində yardım proqramlarının hazırlanmasına yardım etmiş, ölkə strategiyaları və proqramları (ÖSP) isə daha çox yoxsulluğun azaldılmasına yönəlmişdir. İcmalda belə nəticə əldə edilmişdir ki, 1999-cu ilin Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının strateji fokusu və meyli münasib olmaqda davam edir. Təvsiyyə edilir ki, AİB-nin ölkəyə yardımı yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyalara daha çox uyğunlaşdırılsın, monitorinq sahəsində daha geniş metodlar qəbul edilsin, AİB-nin icraatının monitorinqinin fokusu Minilliyin İnkişaf Məqsədləri ilə əlaqədar inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin nəticələrinə yönəlsin.
11. AİB Yoxsulluğu azaltmaq üçün onu birmənalı təchiz edən qüvvələrdən istifadə edir. Bunlara Asiya və Sakit okean regionuna müstəsna diqqətin yetirilməsi, regional mövqə, regional üzvlərin çoxunun iştirakı daxildir. Eyni zamanda, regiondan kənarında olan üzvlərin iştirakı qlobal resurs və perspektivlərin regionun inkişaf məsələlərinə toxunmasını təmin edir. AİB qrantla maliyyələşən yardım göstərir, dövlət sektoruna kredit verir, vahid çətir altında özəl sektor əməliyyatlarını həyata keçirir, nəticədə birgə əməkdaşlıqdan bəhrələnir.
12. Yoxsulluğun azaldılması üzrə ilkin cavabdehlik inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin öz üzərinə düşürsə, AİB-nin yaradıcılıq və maliyyə yardımı milli cəhdlərin qüvvətləndirilməsində vacib katalizator rolunu oynaya bilər. Təkmilləşdirilmiş Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyası regionda yoxsulluğun kökündən çıxarılması sahəsində AİB-nin öz üzərinə götürdüyü öhdəliyi reallaşdırır.

---

¹ Asiya və Sakit okean regionu üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyaya (ESCAP) və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İnkişaf Proqramına (UNDP) bax. 2003. Asiya və Sakit okean regionunda Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin Təşviqi. Banqkok: ESCAP və UNDP.

II. YOXSULLUĞUN AZALDILMASI ÜZRƏ ÇƏRÇIVƏ

YOXSULLUĞUN AZALDILMASI STRATEGİYASININ PRINSİPLƏRİ

13. Yoxsulluğun mahiyyəti mürəkkəb olub, səbəbləri müxtəlifdir. Uzaq, münaqişə zonalarında və ya ehtiyatlarla zəngin olmayan regionlarda yaşadıqları üçün yoxsul təbəqə həyat üçün vacib mülkiyyətdən və ya imkanlardan məhrum olur. Onlar yaş, səhiyyə vəziyyəti, yaşayış mühiti və ya məşğulluq növünə görə zəif ola bilərlər. İqtisadi durğunluq gəlirli və ya səmərəli məşğulluq imkanlarını məhdudlaşdırır. Mənsub olduğu etnik azlığa və ya icmanın sosial baxımdan aşağı saydığına və ya sadəcə qadın, əlil və ya fərqli olduğuna görə yoxsul təbəqə mülkiyyət və ya xidmətlərlə təmin edilməyə bilər. Daha geniş səviyyədə yoxsulluq vəziyyətdən irəli gələ bilər: şəxsi maraqlara və qüdrətli hakimiyyət strukturlarına görə resurslar qeyri-bərabər bölünür. Böyük sayda olan yoxsulluq vəziyyəti və səbəbləri onun azaldılmasına yönəlmiş müdaxilələrin müəyyən vəziyyətə uyğunlaşdırılmasını tələb edir.
14. Yoxsulluğun azaldılması üçün səmərəli strategiya yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş sabit iqtisadi inkişafa, hamını əhatə edən sosial inkişafa və düzgün idarəçiliyə nail olmalıdır. Bu üç prinsip Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının çərçivəsini təşkil edib, sıx olaraq əlaqədar olub, bir-birini qarşılıqlı qüvvətləndirir. Beləliklə, yoxsulluğun uğurlu azaldılması hər üç prinsipin eyni vaxtda qüvvətləndirilməsini tələb edir. Hər prinsipin nisbi əhəmiyyəti müəyyən vaxtda ölkədəki vəziyyətdən asılıdır.
15. Üç prinsip çərçivəsində yoxsulluğun azaldılması sahəsində müdaxilələr qısa müddətli (məsələn yoxsul təbəqəyə əsas xidmətləri göstərən müdaxilələr), orta müddətli (məsələn hədəfli müdaxilələr) və ya uzun müddətli (məsələn insan resurslarını quran, yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönələn, özəl sektorun genişlənməsini cəsarətləndirən müdaxilələr) ola bilər. AİB-nin əsas qüvvəsi orta və ya uzun müddətli təsiri olan nisbətən böyük sərmayə qoyuluşlarının maliyyələşdirməsi, geniş və dolayısı təsir göstərən siyasi və institusional islahatların aparılmasını dəstəkləmək üçün hökumətlərlə dialoqun aparılmasıdır.

A. YOXSUL TƏBƏQƏNİN VƏZİYYƏTİNİN YAXŞILAŞDIRILMASINA YÖNƏLMİŞ İQTISADI İNKİŞAF

16. Sürətli, geniş iqtisadi inkişaf yoxsulluğun azaldılmasının təşviqində yeganə ən əhəmiyyətli faktordur. Şərqi və cənubi-şərqi Asiya ölkələrinin təcrübəsi dinamik dövlət siyasətinin, sürətli iqtisadi inkişaf üçün əlverişli imkanların yaradılmasında dövlətin fəal rolunun vacibliyini vurğulayır.
17. **İnkişaf və Yoxsulluq arasındakı Əlaqə.** Asiyadakı uzun müddətli tendensiyaları iqtisadi inkişaf və yoxsulluğun azaldılması arasındakı mürəkkəb əlaqəyə misal gətirmək olar. 1960-cı illərdən 1990-cı illərin ortasına qədər yoxsulluq yeni sənayeləşdirilmiş Şərqi Asiya ölkələrində faktiki olaraq aradan götürülmüş, İndoneziya, Malayziya və Tailanda da böyük təsir bağışlayan tərəqqi əldə edilmişdir. Bu ölkələrin çoxunun sosial göstəriciləri tədricən sənaye ölkələrinə doğru yönəlir. Cənubi Asiyada təqribən 1.5-2.0% adam başına illik orta gəlir artımı ilə 1980-ci illərin əvvəllərindən başlayaraq üç onillikdə zəif inkişaf olmuşdur. Müvafiq olaraq yoxsulluğun azaldılması da sönük olmuşdur.
18. İqtisadi inkişaf və yoxsulluğun azaldılması arasındakı əlaqə mahiyyətə ikitərəflidir. Davamlı yüksək inkişaf əməyə tələbatı və məvacibləri artırır, yoxsulluğu azaldır. İnkişaf eləcə də dövlət gəlirlərini artırır, dövlətin fiziki və sosial infrastruktura qoyduğu xərcləri artırır, beləliklə yoxsulluğun azaldılmasını, eləcə də iqtisadi istehsal potensialını yaxşılaşdırır.
19. **Əməyin istifadəsi ilə inkişafa dair siyasətlər.** İqtisadi inkişaf yoxsulluğun azaldılmasına şərait yaradırsa, əməkdən istifadə ilə hərtərəfli iqtisadi inkişaf daha güclü təsirə malik olur. Məşğulluqda sabit inkişafı cəsarətləndirən düzgün makro-iqtisadi idarəçilik və siyasətlərin kombinasiyası yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş qüdrətli tədbir kimi özünü doğrultmuşdur. Belə siyasətlərə bazarı təhrif edən müdaxilələrin tədricən aradan qaldırılması daxildir. Bu kateqoriyadan olan digər siyasətlər özəl sektor üçün yardımçı mühiti inkişaf etdirən, məşğulluğun artmasına yönələn, rəsmi əmək qüvvəsindən kənar qala bilən qadın və əhalinin digər qrupları üçün gəlir gətirən imkanların artırılmasına yönələn siyasətlərdir. Eynilə, özü-məşğulluq imkanları yoxsulluğun azaldılmasına əhəmiyyətli tövhə etmişdir.
20. **İnkişaf və Özəl Sektorun İnkişafı.** İnkişafın mühərriki olan özəl sektorun yoxsulluğun azaldılmasında birbaşa rolu vardır. Özəl sektor yoxsul təbəqəni faydalandıracaq əsas xidmətlərin təminatı da daxil olmaqla, fiziki və sosial infrastrukturun qurulmasında iştirak edə bilər. Belə xidmətlərin göstərilməsi sahəsində özəl sektorun daha səmərəli yardım göstərə bilməsi üçün əlverişli mühit qurulmalı, maliyyə sektoru inkişaf etdirilməlidir. Özəl sektorun rolu artdıqca, hökumətin rolu sahibkardan, mal və xidmət istehsalçısından vasitəçi və tənzimləyici rola çevrilməlidir. Rəqabətin təşviq edilməsi, ədalətli təcrübə və standartların həyata keçirilməsi, yoxsul təbəqənin əsas xidmətlərlə təmin edilməsi üçün səmərəli tənzimləyici struktur daha vacib əhəmiyyət kəsb etməyə başlayır.
21. **İnkişaf və İnfrastruktur.** İnfrastrukturun inkişafının həm sosial, həm də iqtisadi təsirləri vardır. İnfrastrukturun inkişafı artım və inkişafı təşviq etməklə həm dolayısı yolla, eləcə də iş yerlərinin açılması, iqtisadi fəaliyyət və əsas sosial xidmətlərlə təminatın yaxşılaşdırılması ilə birbaşa yolla yoxsulluğun azaldılmasına təsir göstərir. İqtisadiyyatın inkişafı üçün, potensial və səmərəliliyi artıran infrastruktur və əlaqədar xidmətlərin artırılması vacibdir. Yerli səviyyədə imkanların artması milli bazarlarla inteqrasiyanı tələb edir ki, infrastruktur da bu işi asanlaşdıra bilər. Bazarın tələbatı ilə inkişaf adətən infrastruktur və insan kapitalının artıq münasib səviyyədə inkişaf etdiyi zəngin yerlərdə fayda verir. İnkişaf etməmiş yerlərdə daha yoxsul ev təsərrüfatlarının inkişafın yaratdığı böyümüş imkanlarda payı olmaya bilər, beləliklə, ünvanlı dövlət sərmayə qoyuluşuna da tələbat yarana bilər.
22. **İnkişafın Dəstəklənməsi üçün Regional Əməkdaşlıq.** İnkişafı sürətləndirmək üçün digər vacib yol regional və sub-regional əməkdaşlıqdır ki, bu da daha geniş bazarlar, istehsalın miqyasının artması hesabına iqtisadiyyat və əməyin bölünməsinə təklif edir. Belə əməkdaşlıq xüsusilə də məhdud imkanları olan kiçik ölkələr üçün əhəmiyyətlidir. Böyük Mekonq Subregionu, Cənubi-şərqi Asiya Millətləri Birliyində, Cənubi Asiyada və Mərkəzi Asiya respublikalarında AİB tərəfindən başladılmış “inkişaf üçbucaqları” kimi sub-regional səviyyədə əməkdaşlıq daha məhsuldar ola bilər. Belə əməkdaşlığın gücləndirilməsi və dəstəklənməsi üçün AİB regional

əməkdaşlıq strategiya və proqramları (RƏSP) hazırlayıb, onları həyata keçirir. Bir neçə regional əməkdaşlıq strategiya və proqramı hazırlanmış, Böyük Məkonq Subregionu və Mərkəzi Asiyada həyata keçirilmişdir. 2003-cü ildə AİB Sakit okean regionu üçün ilk RƏSP-ni hazırlamışdır.

23. **Ekoloji Sabitlik.** Ekoloji sabitlik yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş iqtisadi inkişaf üçün əsas məsələdir. Əgər təbii mühit və ehtiyatlar qorunmasa, inkişaf qısamüddətli olacaqdır. Güclü şəxsi maraqlara görə keçmişdə böyük ziyanın dəydiyinə baxmayaraq, yoxsulluq və əhalinin göstərdiyi təzyiq meşələrin qırılması, otlaqların tapdanması və balıq ehtiyatlarının azalması təhlükəsini ortaya qaldırır. Kənd yerlərində yoxsul əhali çox zaman artan deqradasiya şəraitində təbii ehtiyatların həssas idarəçiliyinin olmasını tələb edən zəif torpaqlarda və su ərazisində yaşamağa məcbur qalır. Şəhər yerlərində yaşayan yoxsul təbəqə əhalinin artıqlığına və çirkli yaşayış şəraitində yaranan xəstəliklərə məruz qalır. Yoxsulluğun azaldılması strategiyaları ətraf mühit və təbii sərvətlərin keyfiyyətini və səmərəliliyini artıran siyasət və tədbirlərlə birləşdirilməlidir.

B. HAMINI ƏHATƏ EDƏN SOSIAL İNKİŞAF

24. İqtisadi inkişaf əhalinin imtiyazsız qruplarına artan imkanlardan faydalanmağa imkan verən səmərəli sosial inkişaf proqramları ilə müşayiət olunmalıdır. İnsan kapitalının inkişafı üçün planların hazırlanmasında, səmərəli yolla əsas sosial xidmətlərin yoxsul təbəqəyə göstərilməsi üçün siyasət, təşkilat və infrastrukturun inkişafına yardım etməklə AİB inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin cəhdlərini dəstəkləyir. Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinə uyğun olaraq, AİB qəbul edir ki, hər bir şəxs əsas təhsil, ilk tibbi xidmət və digər mühüm xidmətlərlə təmin olunmalıdır. Xidmətlərin belə təminatı öz həyat vəziyyətini yaxşılaşdırmaq, cəmiyyətdə daha çox iştirak etmək üçün yoxsul əhaliyə imkan yaradır. Sosial və iqtisadi ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılması, əhalini əvvəllər təcrid olunmuş qruplarının tələblərinə cavab verən təşəbbüslərin təşviq edilməsi üçün təşəbbüslü yanaşma qəbul edilməlidir. Hamı, xüsusilə də əhalinin yoxsul və təcrid olunmuş qrupları dövlət siyasət və proqramların hazırlanmasında iştirak etmək imkanı əldə etdikdə sosial inkişafın əhatə dairəsi və davamiyyəti daha mükəmməl olacaqdır. Yoxsul təbəqənin səsini bütün qərar qəbul edən səviyyələrdə eşidildiyini təmin etmək sosial inkişaf istiqamətində qoyulmuş cəhdlərin uğurlu olması üçün əsasdır.
25. **İnsan Kapitalı.** İnsan kapitalı çox zaman yoxsul təbəqənin yeganə dəyəri olur. Onun inkişaf etdirilməsi yoxsulluğun azaldılmasında fundamental əhəmiyyət daşıyır. Tələbat olan səriştənin qurulması, yoxsul təbəqənin səhiyyə riskindən qorunması, uşaq əməyi kimi zərərli təcrübələrin aradan qaldırılması insan kapitalının inkişaf etdirilməsi üçün əsas məsələlərdir. Cəmiyyətin bütün üzvlərinin səmərəliliyini və iştirakını dəstəkləmək üçün sosial xidmətlərin münasibliyini, keyfiyyət və həcmi təmin etmək vacibdir.
26. **Demoqrafik Siyasət.** Ailənin böyüklüyü və daimi yoxsulluq arasındakı əlaqə xüsusilə də kənd yerlərində adətən güclü olur. (i) Qızların hərtərəfli təhsilinin təmin edilməsinə, (ii) reproduktiv tibbi xidmətlərin göstərilməsinə, və (iii) qadınların iqtisadi imkanlarının artırılmasına ən yüksək prioritet verməklə, əhali artımının azaldılmasının zəruriliyini bir çox ölkələr artıq başa düşmüşdür.
27. **Gender və İnkişaf.** Bir çox cəmiyyətlərdə qadınlar yoxsulluğun ağırlığından qeyri-bərabər şəkildə əziyyət çəkir, əsas dəyərlər və xidmətlərlə sistemə olaraq təmin olunmurlar. Onların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması yoxsulluğun əsas aspektini ünvanlayıb, səhiyyə və rifaha qoyulan xərclərin azaldılması, doğum saylarının, ana və uşaq ölümünün daha aşağı səviyyəsi ilə vacib sosial-iqtisadi nəticələr verir. Qadınlara səs hüququnun verilməsi, onların tam iştirakının təşviqi cəmiyyətin hərtərəfli inkişafına əhəmiyyətli tövhə edə bilər.
28. **Sosial Kapital.** Yoxsulluq bəyan edildikdə, sosial vəhdətlik çox zaman zəif olub, icmalar münaqişə, cəmiyyətdən çıxma və təcrid olunma kimi hallardan zərər çəkirlər. Belə hallarda sosial və fizioloji keyfiyyətsizliyə dair nöqtəyi-nəzərləri aradan qaldırmaq, səlahiyyət hissələri aşılamaq, həqiqətən də iştirakçı təşkilatlar yaratmaq üçün təşəbbüslü siyasətlərin hazırlanması tələb olunur. Ayrı-seçkiliyə qarşı qanunvericilik, torpaq islahatı, istifadəçi qrupların hüquqi tanınması, hamı üçün açıq olan ədliyyə sistemləri vasitəsilə sosial kapital və hamını əhatə edən cəmiyyət təşviq edilə bilər. Etnik azlıqların münasib sosial xidmətlərlə və iqtisadi imkanlarla təmin olunması üçün xüsusi tədbirlərin görülməsi zəruri ola bilər.

29. **Sosial Müdafiə.** Hər bir cəmiyyətdə yaş, xəstəlik, əlillik, təbii fəlakət, iqtisadi böhran və ya vətəndaş münaqişəsi ilə bağlı zəif qruplar vardır. Risklərə daha yaxşı nəzarət etmələrində, iqtisadi təhlükəsizliyi təmin etmələrində fərdi şəxslər, ev təsərrüfatları və icmalara yardım etmək üçün planlaşdırılmış proqramlar qrupu sosial müdafiəyə daxildir. Belə qruplara yaşla əlaqədar təqaüd, məşğulluq və əlilliyin sığortası, sosial müdafiə daxildir. Əməyin səfərbər edilməsinin təkmilləşdirilməsi və əmək standartlarının tətbiqi istiqamətində həyata keçirilən siyasətlər də buraya daxildir. Risk və zəifliyin idarə edilməsi üçün səmərəli strategiya və dövlət proqramlarının qəbul edilməsi əhalinin yoxsul və təcrid olunmuş təbəqələrinin iqtisadi artım və inkişafda iştirak etmələrinə imkan yaradır.

C. DÜZGÜN İDARƏETMƏ

30. **Dövlət Sektorunda İslahatlar.** Zəif idarəçilik yoxsul təbəqəyə qeyri-bərabər şəkildə zərər verdiyi üçün yoxsulluğun azaldılmasında düzgün idarəçiliyin olması mühümdür. Dövlət sektorunun qeyri-səmərəliliyi, korrupsiya və israfçılıq nəticəsində əsas dövlət xidmətlərinin göstərilməsi və yoxsulluğa qarşı proqramların həyata keçirilməsi üçün vəsaitlər qeyri-kafi olur. Düzgün idarəçilik cəmiyyətin iştirakı ilə yoxsul təbəqənin vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş siyasətləri, eləcə də iqtisadi inkişafı təşviq edən və qiymətlərin sabitliyini saxlayan makro-iqtisadi idarəçiliyi dəstəkləyir. Gəlirlərin daha yaxşı idarə edilməsi, xüsusilə də əsas xidmətlərin göstərilməsi sahəsində daha dəqiq prioritetləşdirilmiş və aparılmış xərclər mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Maliyyə cavabdehliyinin olmaması, yerli elita təbəqələrinin hökmranlığı, geniş yayılmış korrupsiya, qeyri-bərabərliyin tarixi strukturları, yoxsul təbəqənin iştirak etməməsi məsələləri yoxsul təbəqənin yaşayış vəziyyətinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmiş dövlət xidmətlərinin təminatı sahəsində ünvanlanmalıdır.
31. **Korporativ İdarəçilik.** Düzgün idarəçilik özəl sektorda, eləcə də zəmanətçilərin, sərmayəçilərin və istehlakçıların müdafiə olunması, rəqabətin artması, səmərəliliyin artması, maliyyə resurslarının hamını əhatə etməsi üçün vacibdir. 1997-ci ildə baş vermiş Asiya iqtisadi və maliyyə böhranının göstərdiyi kimi düzgün idarəçilik liberalizasiya və qlobalizasiyanın artdığı bir dövrdə iqtisadi sarsıntıların qarşısının alınması və ya onların ciddiliyinin azaldılması üçün də mühüm əhəmiyyət kəsb edir.
32. **Düzgün İdarəçilik Tendensiyası.** AİB düzgün idarəçiliyi öz əməliyyatlarında əsas tendensiya kimi təyin edir. AİB dövlət xidmətlərinin ən aşağı münasib səviyyədə göstərilməsi funksiyasının ötürülməsinə çalışır. Şəffaf və maliyyə cavabdehliyinin hökm sürdüyü mühitdə fəaliyyət göstərməsi, əsas hüquqların dəstəklənməsi, dövlət təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, qanunun aliliyinin təşviq edilməsi istiqamətində AİB inkişaf etməkdə olan dövlətlərə yardım edir, hüquqi islahatların aparılmasının əhəmiyyətini vurğulayır. Cavabdeh hökumətin təşviq edilməsi və dəstəklənməsində vətəndaş cəmiyyətinin və əhalinin yoxsul təbəqəsinin iştirak etdiyi iştiraklı proseslərə xüsusi əhəmiyyət verilir.
33. **Vətəndaş Cəmiyyətləri ilə Tərəfdaşlıq.** Vətəndaş cəmiyyətinin düzgün idarəçilik üçün şəraitin yaradılmasında vacib rolu vardır. Bir sıra həm milli, həm də beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları (QHT) yoxsul təbəqənin inkişaf etdirilməsi və ya qanuni hüquqlarının müdafiəsi sahəsində fəaliyyət göstərir. 2001-ci ildə Qeyri-Hökumət Təşkilatları Mərkəzinin qurulması ilə AİB öz fəaliyyətini onlarla daha yaxşı əlaqələndirir və əməkdaşlıq daha çox təmin edilir. QHT xüsusilə də su, enerji, ətraf mühit və sosial müdafiə sahələrində AİB-nin siyasətlərinin hazırlanmasında yaxından iştirak edir. AİB öz təcrübəsini və perspektivlərini ötürmək, əsas şəbəkələrdən faydalanmaq üçün QHT-ları ilə əməkdaşlıq etməyə davam edəcəkdir.

III. STRATEGIYA

34. Növbəti bölmələrdə bu üç prinsipin fərdi ölkələrdə siyasi islahatları, sərmayə qoyuluşu layihələrini və potensial quruculuğunu idarə edən hərtərəfli strategiyalara necə çevrildiyi təsvir olunacaqdır.

A. ÖLKƏYƏ DAHA BÖYÜK DIQQƏT

35. Fərdi ölkələrə diqqət verilməsi Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının mühüm ünsürü olub, yoxsulluğun keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasını və digər analitik işlərin görülməsini, yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyalar ətrafında tərəfdaşlıqların möhkəmləndirilməsini, ölkələrin yüksək-keyfiyyətli, nəticələrə yönəlmiş strategiya və proqramlarının hazırlanmasını tələb edir.

1. YOXSULLUĞUN ÖLKƏYƏ YÖNƏLMİŞ TƏHLİLİ

36. Təhlil hər ölkədə yoxsulluğun azaldılması üçün maneə və imkanların hərtərəfli öyrənilməsi ilə başlayır. Təhlil zamanı yoxsulluğun mahiyyəti, dərinliyi, yayılma dərəcəsi, bir çox səbəbləri, dövlət siyasətlərinin təsiri, dövlət xərclərinin fokusu və səmərəliliyi, hökumət proqramları və təşkilatlarının səmərəliliyi qiymətləndirilir. AİB təhlildə digər iştirakçı tərəfləri də cəlb edəcək, hökumət və donor icması tərəfindən artıq hazırlanmış hərtərəfli məlumatlara əsaslanacaqdır. AİB eləcə də Minilliyin İnkişaf Məqsədləri və sektor strategiyaları çərçivəsində qoyulmuş yoxsulluq hədəflərini nəzərdən keçirəcəkdir. Əlavə olaraq, təhlildə tematik sahə və sektorlarda yoxsulluğun əhatə dərəcəsi ilə müdaxilələr arasındakı əlaqə müzakirə ediləcəkdir. Mümkün hallarda, AİB inkişaf sahəsində tərəfdaşlar tərəfindən aparılmış yoxsulluğun qiymətləndirməsindən geniş surətdə istifadə ediləcəkdir.

37. AİB qəbul edir ki, işin böyük hissəsi regionda gedir, bir çox borc alan ölkələrdə yoxsulluğun azaldılması istiqamətində bəzən AİB-nın yardımı ilə hazırlanmış strategiya və monitoring sistemləri mövcuddur. AİB təkmilləşdirilmiş məlumat toplanması və idarəçiliyini, tədqiqat işlərini, yoxsulluğun təhlilini də dəstəkləyəcəkdir. AİB Təşkilatı iqtisadi və sosial inkişaf, yoxsulluğun azaldılması üzrə uzun-müddətli strategiyaların hazırlanmasına yardım edəcəkdir. Yoxsulluğun qiymətləndirilməsində milli strategiyalar və tövsiyyə edilmiş siyasətlər nəzərdən keçiriləcək, onlara dair rəylər veriləcəkdir.

2. YOXSULLUĞUN AZALDILMASI ÜZRƏ MILLI STRATEGİYALAR ƏTRAFINDA TƏRƏFDAŞLIĞIN QURULMASI

38. İnkişaf etməkdə olan üzv dövlətlər yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyanın hazırlanmasına rəhbərlik edərsə və onun həyata keçirilməsi istiqamətində tam öhdəliyi üzərinə götürərsə, yoxsulluğun azaldılması perspektivləri böyük olar. Bütün iştirakçı tərəfləri tam səfərbər etməklə, tərəfdaşlıqları möhkəmlətməklə, Ölkə üzrə Strategiya və Proqramının keyfiyyətini yaxşılaşdırmaqla AİB öz əməliyyatlarının yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyası ilə əlaqəsini qüvvətləndirməlidir. AİB-nın daimi nümayəndəlikləri bu cəhdlərin göstərilməsində rəhbər rol oynayacaqlar.

39. Tərəfdaşlıqların inkişaf etdirilməsi yoxsulluğun azaldılması, Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsi üçün mühümdür. İnkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin hökumətləri rəhbər rol oynamalıdır. Yoxsulluğun qiymətləndirilməsi, onun azaldılması üçün müxtəlif metodların başa düşülməsi, yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyanın hazırlanmasının və həyata keçirilməsinin dəstəklənməsi üçün AİB Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qurumları və çox-tərəfli bankları ilə əməkdaşlıq edir. Belə tərəfdaşlıqlar da AİB-na müdaxilələri tədricən artırmaq üçün tamamlayıcı resursların səfərbər edilməsi, yoxsulluğun azaldılması üçün mütərəqqi metodların sınaqdan keçirilməsi üçün grant vəsaitləri ilə təmin etməyə imkan verir. Qeyri Hökumət Təşkilatları 2003-2005-ci illər üzrə AİB-QHT əməkdaşlığı istiqamətində AİB-nın yeni strukturunun hazırlanmasında fəal iştirak etmişlər.

40. İnkişaf sahəsində tərəfdaşlar arasında sıx əməkdaşlıq və uyğunlaşma cəhdləri əməliyyat xərclərini azalda bilər, beləliklə də inkişafın səmərəliliyi arta bilər. Ölkə strategiyasının hazırlanması, proqramın həyata keçirilməsi, analitik iş, birgə maliyyələşdirmə, sektor üzrə yardım metodları, siyasətə dair məsləhət xidmətlərinin göstərilməsi, Minilliyin İnkişaf Məqsədləri və digər yoxsulluq göstəriciləri ilə əlaqədar qiymətləndirmə və monitorinq işlərində AİB Beynəlxalq Valyuta Fondu və Dünya Bankı, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının qurulması, ikitərəfli inkişaf təşkilatları ilə əməkdaşlığını davam etdirəcəkdir. Daimi nümayəndəlikləri vasitəsilə işləyərək, AİB donor əməkdaşlığını gücləndirəcək, yoxsulluğun azaldılmasında əldə edilmiş tərəqqini yoxlamaq üçün iştirakçı tərəflər və vətəndaş cəmiyyəti ilə birgə fəaliyyət göstərəcəkdir.

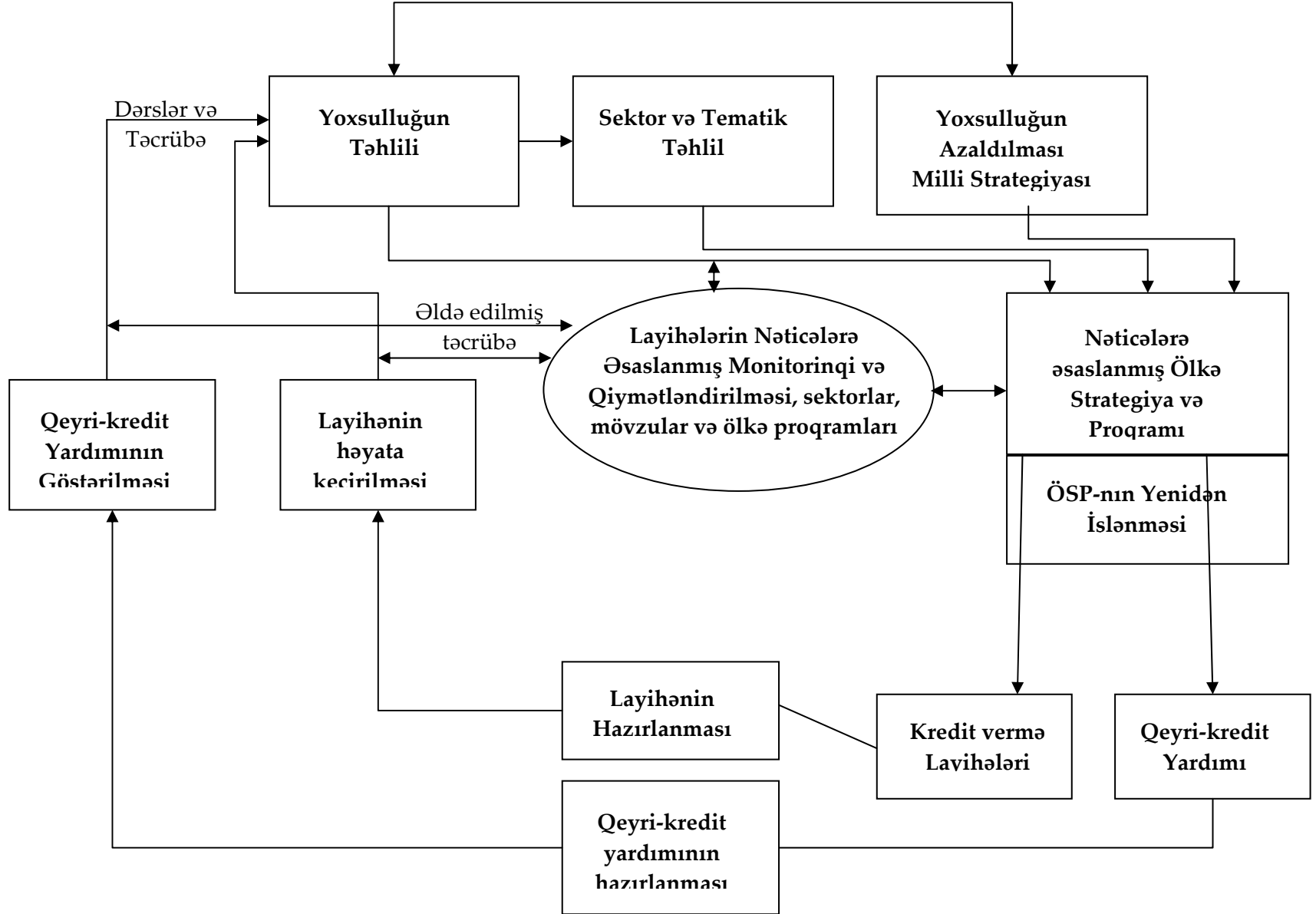
3. ÖLKƏ STRATEGİYALARI VƏ NƏTİCƏLƏRƏ YÖNƏLMİŞ PROQRAMLASDIRMA

41. 2000-ci ildən inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin çoxu yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyaları hazırlamış və qəbul etmiş və ya onları öz milli inkişaf planlarına daxil etmişlər. AİB strategiyaların hazırlanması və yenidən işlənməsi üçün potensialın inkişaf etdirilməsi sahəsində yardım göstərəcək, onların müzakirə edilməsi üçün əsas iştirakçı tərəflər olan hökumətlər tərəfindən təşkil edilən və aparılan müzakirələrdə iştirak edəcəkdir.² Ölkə Strategiyası və Proqramı yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyaların mahiyyəti və prioritetlərini xüsusi tədbirlərə, kredit və yardım proqramına çevirir.
42. Ölkə Strategiyası və Proqramı adətən hər 3-5 ildən bir hazırlanıb, müntəzəm olaraq işlənir. Yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyalarda inkişaf məqsədləri Ölkə Strategiyası və Proqramının hazırlanması mərhələsində ciddi qiymətləndirilir, AİB-nin rolunun və məqsədlərinin aydın olmasını, Ölkə Strategiyası və Proqramında onların əldə edilməsi üçün etibarlı strategiya və proqramın olmasını, təcili göstəricilərin müəyyən olunmasını təmin edir. Ölkə Strategiyası və Proqramı inkişaf sahəsində fəaliyyət göstərən tərəfdaşlar və iştirakçı tərəflərlə sıx əməkdaşlıqda hazırlanmalı, inkişaf etməkdə olan üzv dövlətin prosesdə tam öhdəlik götürməsinə təmin etməlidir.
43. Ölkənin xüsusi yoxsulluq kontekstinə yoxsulluğun azaldılması istiqamətində milli strategiya və prioritetlərə yoxsulluğun azaldılmasını artırmaq üçün düzgün təcrübənin olmasına uyğun olaraq, Ölkə Strategiyası və Proqramında sektor, sub-sektor və layihə növü müəyyən ediləcəkdir. Ölkə Strategiyası və Proqramında AİB-nin əməliyyatlarının birbaşa yoxsul təbəqələri ünvanlayıb-ünvanlamayacağı və ya onlara dolayısı yolla yardım edəcəyi müəyyən edilir. Bu seçim ölkə barədə dərin məlumat və təcrübənin olmasına əsaslanacaqdır.
44. Bütün yeni Ölkə üzrə Strategiya və Proqramlarda monitorinqi daxil edən nəticələr, təklif edilən proqramla yoxsulluğun qiymətləndirilməsi zamanı yoxsulluğun azaldılması sahəsində müəyyən edilmiş maneələrlə əlaqələr, arzu edilən nəticələr və gözlənilən yardım üzrə çərçivə vardır. Yoxsulluq, sektor, tematik və AİB-nin ölkəyə keçmişdə göstərdiyi yardım kimi ölkə üzrə qiymətləndirmələrdə keyfiyyətin təminatının qüvvətləndirilməsi Ölkə üzrə Strategiya və Proqramların ardıcılığının və əsaslılığının təkmilləşdirilməsinə yardım edəcəkdir.
45. Ölkə üzrə Strategiya və Proqramın nəticələri hər bir müvafiq mərhələ, sektor və tematik prioritet üzrə göstəricilərlə qiymətləndirilir. Hər kredit verməni, texniki yardımı və ya bilik məhsullarını ölkə üzrə nəticələrin bir və daha çox göstəriciləri ilə əlaqələndirməklə arzu edilən nəticələrin necə əldə ediləcəyi Ölkə üzrə Strategiya və Proqramda müəyyən edilir. Nəticələr çərçivəsini tamamlamaq üçün layihə nəticələri və sektor üzrə yardım arasında əlaqələr sektor cədvəllərində vurğulanmalıdır. Ölkə üzrə Strategiya və Proqramda sektor nəticələri üzrə bu göstəricilərin müqayisəsi strateji mərhələ və tematik prioritetlər üzrə nəticələrin əldə edilməsi istiqamətində ölkə proqramının ümumi tövhəsini nümayiş etdirir (Şəkil 1).

---

² 1999-cü ildə Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyası qəbul edildikdə yoxsulluğun azaldılması müqavilələri (YAM) inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərlə razılaşdırılmış, məqsəd yoxsulluğun azaldılması üzrə milli məqsədlərin əldə edilməsi istiqamətində AİB-ni öhdəlik götürməyə çağırmaq olmuşdur. İndiyədək 24 YAM imzalanmışdır. YAMS YAM-ları əvəz etmişdir. Müvafiq surətdə, inkişaf etməkdə olan üzv dövlət YAMS qəbul etdikdə AİB YAM imzalamır. YAM-ın artıq imzalandığı ölkələrdə YAMS-da müəyyən edilmiş məqsədlər və orta müddətli hədəflər gələcək planlaşdırmanı istiqamətləndirir.

Şəkil I: Əməliyyat Mərhələsi

B. TEMATİK PRIORITETLƏR

46. Üç prinsipi üç mövzu tamamlayır ki, onlar da Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının əsas ünsürləridir: gender bərabərliyi, ətraf mühitin sabitliyi, özəl sektorun inkişafı, regional əməkdaşlıq və potensial quruculuğu.
47. **Gender Bərabərliyi.** Regionda yoxsul əhalinin üçdə iki hissəsini qadınlar təşkil edir. Beləliklə, qadınların vəziyyətinin yaxşılaşdırılması regionda yoxsulluğun azaldılması üzrə istənilən strategiya üçün əsas məsələdir. AİB iqtisadi və sektor üzrə işlərdə, kreditlərin verilməsində, texniki yardımın göstərilməsində və digər tədbirlərində gender və inkişaf məsələlərini nəzərə alır. AİB ölkə üzrə gender məlumat sənədlərini hazırlayır, İnkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərdə qadınların vəziyyətini öyrənmək üçün vətəndaş cəmiyyəti və inkişaf üzrə tərəfdaşları ilə əməkdaşlıq edir. AİB-nın gender təhlilləri birbaşa Ölkə üzrə Strategiya və Proqramda və layihə planlarında əks olunur, gender məsələlərinin əməliyyatlarda daha səmərəli yolla, ictimai siyasi islahatlarda daha geniş ünvanlanması üçün siyasi dialoqu dəstəkləyir. Gender məsələlərini daxil edən tədbirlər müvafiq layihələrdə təşviq edilir. Gender məsələlərini ünvanlayan müstəqil layihələr və ya layihə komponentləri hazırlanıb, həyata keçirilir. Struktur maneələri qadınların inkişafına mane olduğu müddətdə belə müdaxilələrin edilməsi tələb olunacaqdır. Mədəni ənənələr cinslərin təcrid edilməsini tələb etdiyi və ya iqtisadi və sosial tədbirlərdə tam iştirak etmələri üçün qadınlara xüsusi yardım tələb olunduğu vəziyyətlərdə bu doğrudan da belədir.
48. **Ətraf Mühitin Sabitliyi.** Ətraf mühitin sabitliyi yoxsulluğun azaldılması üçün vacib olub, iqtisadi inkişafı təşviq edən, təmiz su və sanitariya da daxil olmaqla əsas xidmətləri təmin edən, kənd təsərrüfatı məhsuldarlığını artıran, yoxsul təbəqənin ümumi həyat şəraitini təkmilləşdirən inkişaf strategiyalarında əks olunur. Hərtərəfli inkişafın olması üçün ətraf mühit sahəsində yoxsulluğun azaldılması üzrə siyasətlərin müdaxiləsini, ətraf mühit üzrə siyasətlərin yoxsul təbəqəyə təsirini daha yaxşı anlamaq lazımdır. Regionda ətraf mühitə və təbii ehtiyatlara ciddi təzyiq göstərilir. Bunu anlayaraq, AİB ətraf mühit üzrə (i) ətraf mühitə müdaxilələri, (ii) iqtisadi inkişafı gücləndirməyə yönəlmiş layihələrdə ətraf mühit məsələlərini, (iii) qlobal və regional bərpa sistemlərini ünvanlayan, (iv) səmərəli tərəfdaşlıqları təşviq edən və (v) ətraf mühit üzrə məsələləri AİB-nın əməliyyatlarına birləşdirən siyasət qəbul etmişdir. AİB məsləhətçi, regional və layihə müdaxilələri vasitəsilə ətraf mühitin pisləşməsinin qarşısını almağa yardım edir. Ətraf mühit sahəsində xüsusi məqsədləri olan müstəqil müdaxilələrdən başqa, ətraf mühit üzrə bir çox vacib məsələ digər inkişaf məqsədləri daşıyan layihələr vasitəsilə ünvanlanır. Ətraf mühit üzrə qiymətləndirmələr geniş yayılaraq, müzakirə edilir, AİB layihələrinin davamlı inkişafın ən yüksək standartlarına riayət etməsini təmin etmək üçün müvafiq tədbirlər görülür.
49. **Özəl Sektorun İnkişafı.** Güclü və dinamik özəl sektorun inkişaf etdirilməsi uzun müddətli və çevik iqtisadi inkişaf üçün mühüm olub, yoxsulluğun azaldılması üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. AİB inkişafda özəl sektorun iştirakı üçün əlverişli şəraitin yaradılmasında, dövlət sektoru əməliyyatlarının aparılması ilə biznes imkanlarının açılmasında inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərə yardım edir. Müəssisələrin inkişaf etdirilməsi, infrastruktur və digər ictimai xidmətlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi, korporativ idarəçiliyin təkmilləşdirilməsi və maliyyə cavabdehliyinin artırılması ilə məşğulluğun keyfiyyət və şərtlərinin yaxşılaşdırılması yolu ilə özəl sektorun yoxsulluğun azaldılmasında yardımı artmışdır. Özəl operatorların yoxsul təbəqənin problemlərini ünvanlayan infrastruktur və ictimai xidmətlər göstərmək və layihələri həyata keçirmək imkanı vardır. Tənzimləyici islahatlar özəlləşdirmə, işlərin müqavilə ilə verilməsi, özəl sektor-dövlət tərəfdaşlıqları kimi sektor üzrə xüsusi metodlardan əvvəl aparılmışdır. Ölkə üzrə Strategiya və Proqramı çərçivəsində AİB-nın zəmanət vermədiyi özəl sektor əməliyyatları yeni metodların nümayiş etdirilməsi, sərmayə qoyuluşunda maneələrin aradan qaldırılması ilə inkişaf sahəsində təsirin olmasına çalışır.
50. **Regional Əməkdaşlıq.** İnkişaf etməkdə olan üzv dövlətlər fəal surətdə regional və sub-regional əməkdaşlıq etməyə cəhd göstərdikdə iqtisadi inkişaf artır. Regional əməkdaşlıq eləcə də özəl sektorun inkişafını artırır, sülh və əmin-amanlığı dəstəkləyir, sərhədlərə yaxın yaşayan və bir çox ölkələrdə çox zaman yoxsulluğa düşər olan əhaliyə daha böyük iqtisadi imkanlar verə bilər. Əməkdaşlıq yoluxucu xəstəliklər və ətraf mühitin vəziyyətinin pisləşməsi kimi bircə problem və imkanları ünvanlayan regional ictimai nemətlərin təmin edilməsi üçün vacibdir. Zəngin iş təcrübəsinə əsaslanaraq, AİB inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərə ticarət və sərmayə qoyuluşu

sahələrində həm fiziki, həm də institusional maneələrin aradan qaldırılması, beləliklə də əməliyyat xərclərinin azaldılması, potensial sərmayəçilərin daha çox cəlb edilməsi üçün bir vasitə kimi regional əməkdaşlığa yüksək prioritet verməyə davam edir. Regional əməkdaşlıq istehsal artımı hesabına daha böyük qənaətin əldə edilməsinə, yerli istehsal və ixracların strukturunun hərtərəfli inkişafına, standartların uyğunlaşdırılmasına, texnologiya mübadiləsinə, səhiyyə qayğısı, təhsil, sanitariya, elektrik enerjisi təminatı və sosial müdafiə kimi vacib ictimai xidmətlərin göstərilməsi üçün tələb olunan mexanizmlərin birgə hazırlanmasında inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərə yardım edə bilər. Regional əməkdaşlıq eləcə də ətraf mühitin regional səviyyədə sabitliyini təşviq edər, çirkli pulların yuyulması, qadın və uşaq alveri kimi global cinayətkarlıqla mübarizəni dəstəkləyər, fərdi dövlətlərin qlobal bazar mövqeyini genişləndirər bilər. Bu, hər növ bilik mübadiləsi üçün də faydalıdır.

- 51. Potensial Quruculuq: Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının Yeni Mühümlüyü.** Siyasətlərin, islahat və sərmayələrin hazırlanması və həyata keçirilməsi üçün hərtərəfli inkişafa nail olmaq inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin potensialının artmasını tələb edir. Potensialın artmasının mühümlüyü fərdi ölkələrdə yoxsulluğun azaldılmasının idarə edilməsi üçün yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyanın roluna daha böyük əhəmiyyətin verilməsi ilə vurğulanır. Bu da inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərdə yoxsul təbəqə də daxil olmaqla cəmiyyət, təşkilat və fərdi şəxslərin bilik və səriştəsinin davamlı inkişafının strateji baxımdan dəstəklənməsinə çağırır. AİB potensial quruculuğunun vacibliyini uzun vaxtdır ki, qəbul etmiş, bu məsələnin dəstəklənməsi üçün geniş şəkildə yardım göstərmişdir. AİB yoxsulluğun azaldılması üçün zəruri olan siyasət, islahat və sərmayələrin hazırlanması və həyata keçirilməsi üçün inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin potensialını artırmaq üçün strateji dəstək göstərməyə çalışacaqdır. Yeni bilik məhsullarının hazırlanması və mübadiləsi, maneələrin nəzərdən keçirilməsi, tələbat əsasında məsləhət xidmətlərinin göstərilməsi, maliyyə baxımından tam cavabdeh, səmərəli və öz əməliyyatlarında effektiv olan, yoxsul təbəqənin ehtiyaclarını ünvanlamağa çalışan qurum və təşkilatların qurulmasına yönəlmiş sərmayələrin dəstəklənməsi ilə AİB potensial quruculuğunu dəstəkləməyə davam edəcəkdir.

IV. STRATEGIYANIN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ

52. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının həyata keçirilməsi əsas prioritetə malikdir və bu hal belə də davam edəcəkdir. AİB yoxsulluğun azaldılması sahəsində öhdəçilik götürmüş, buna nail olmaq üçün öz gücünü və təsirini işə salacaqdır. Hazırkı fəsilə bu cəhdin göstərilməsi istiqamətində aparılacaq vacib tədbirlər və fəaliyyət müəyyən edilir.

A. İNKİŞAF İSTIQAMƏTİNDƏ NƏTİCƏLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİ

53. AİB rəhbərliyi və əməliyyatları daha çox nəticələrin əldə edilməsinə yönələcəkdir ki, məqsəd də əməliyyatların inkişafa təsirində təkmilləşmələri nümayiş etdirməkdir. İdarəçilik üzrə bir sıra islahatlar açıqlığı, maliyyə cavabdehliyini və reaksiya vermək bacarığını gücləndirmişdir. Buraya aşağıdakılar daxildir: (i) inkişaf istiqamətində nəticələrin alınması idarəsi (İİNAİ), (ii) İİNAİ üçün strateji və operativ proseslər/prosedurların hazırlanması, (iii) İİNAİ-nin AİB-da əsas tendensiyaya çevrilməsi, (iv) insan resursları idarəçiliyi sistemləri və proseslərinin təkmilləşdirilməsi, yeni insan resursları strategiyasının həyata keçirilməsi, (v) təkmilləşdirilmiş YAS və uzun müddətli strateji çərçivəsi də daxil olmaqla AİB-nın əsas strateji gündəliyi ilə operativ siyasət, strategiya və metodların uyğunlaşdırılması və (v) AİB-nın inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərdə potensial quruculuğunu dəstəkləyən metodlarının təkmilləşdirilməsi. İİNAİ çərçivəsinə uyğun olaraq, layihədə, sektor və tematik, ölkə və institusional səviyyədə nəticələrin alınmasına yönəlmiş hərtərəfli monitoring və qiymətləndirmə sistemi qurulacaqdır.

54. **Layihə Səviyyəsində Monitoring və Qiymətləndirmə.** Layihənin icra idarəçiliyinin qüvvələndirilməsi Ölkə üzrə Strategiya və Proqramlarda müəyyən edilmiş nəticələr, prinsiplər və tematik təşəbbüslər istiqamətində tövələrin aydın müəyyən edilməsini təmin edəcəkdir. Hər layihə üzrə məntiqi çərçivədə sektor üzrə nəticələrin əldə edilməsi üzrə yardım müəyyən edilməyə davam edəcəkdir. Layihə qrupları layihə planlarının keyfiyyətli olmasını, səmərəli həyata keçirilməsini və onlar başa çatdıqda özü-qiymətləndirmənin həyata keçirilməsini təmin edəcəkdir. Bu da Əməliyyatların Qiymətləndirilməsi Departamenti tərəfindən başa çatmış layihənin müstəqil təhlili ilə tamamlanacaqdır.

55. **Sektor və Tematik Səviyyədə Monitoring və Qiymətləndirmə.** AİB sektor əməliyyatlarında və tematik prioritetlərdə Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyası istiqamətində əldə edilmiş tərəqqini yoxlayacaq, qiymətləndirəcək və bu barədə hesabat hazırlayacaqdır. Regional departamentlərin, sektor və tematik səviyyədə şəbəkələrin yardımı ilə illik hesabatlar, il ərzində sektor və tematik səviyyədə əməliyyatların icmalını verən layihənin icra idarəçiliyi sistemi, növbəti il üçün işə ümumi planlar hazırlanacaqdır. Hesabatlar sektor və tematik siyasət və ya strategiyaların həyata keçirilməsi, texniki keyfiyyətin yaxşılaşdırılması, layihələrin Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasına uyğunlaşdırılması və həyata keçirilməsi, tematik baxışların əsas tendensiyaya çevrilməsi, bilik idarəçiliyinə tövələnin edilməsi istiqamətində əldə edilmiş nailiyyətləri qiymətləndirəcəkdir. Sektor və tematik hesabatlar üzrə cavabdehlik Regional və Davamlı İnkişaf Departamentinin üzərinə düşür.

56. **Ölkə Səviyyəsində Monitoring və Qiymətləndirmə.** AİB-da İİNAİ çərçivəsində müvafiq olan bütün yeni Ölkə üzrə Strategiya və Proqrama nəticələr çərçivəsi daxildir ki, (monitorinq çərçivəsini özünə daxil edir) bu da yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyada yoxsulluğun azaldılması sahəsində müəyyən edilmiş maneələri təklif edilən proqram, arzu edilən yardım və gözlənilən nəticələrlə əlaqələndirir. Ölkə üzrə nəticələr üç prinsip və tematik prioritetlər baxımından qiymətləndirilərək, ölkədə AİB-nın həm kredit, həm də qeyri-kredit yardımının məcmusu olacaqdır. Ölkə üzrə Strategiya və Proqramın yenidən işlənmiş variantlarında yardım və nəticələr istiqamətində əldə edilmiş tərəqqi yoxlanacaqdır.

57. **İnstitusional Səviyyədə Monitoring və Qiymətləndirmə.** Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının regional səviyyədə yoxsulluğun azaldılmasına təsiri Minilliyin 1-7-ci İnkişaf

Məqsədlərinin əldə edilməsi baxımından yoxlanacaqdır (11 hədəf və 31 göstərici). Nəticələrin yalnız AİB-nin cəhdlərinə aid edilməməsinə başa düşməklə yanaşı, yenə də Minilliyin İnkişaf Məqsədləri hədəfləri ilə belə cəhdlərin effektiv uyğunlaşdırılmasını təmin etmək üçün tendensiyaları yoxlamaq lazımdır. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının həyata keçirilməsinin gözlənilən nəticələri Ölkə üzrə Strategiya və Proqramda və layihə nəticələrində, inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərin yoxsulluğun azaldılması üzrə siyasət və institusional potensialında, AİB-nin yoxsulluğun azaldılması sərişəsində olan irəliləyişlərdir. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının həyata keçirilməsinin nəticələri aşağıdakı aspektlərə əsasən qiymətləndiriləcəkdir: (a) Ölkə üzrə Strategiya və Proqramın keyfiyyətinin yaxşılaşması, (b) layihələrin keyfiyyətinin yaxşılaşması (AİB əməliyyatlarının Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının əsas komponentlərinə daha yaxşı uyğunlaşdırılması), (c) layihənin effektiv həyata keçirilməsi, (d) yoxsulluğun azaldılmasını dəstəkləyən biliklər bazasının daha böyük tövəsi və (e) Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsi üçün daha güclü tərəfdaşlıqlar. Institusional monitoring üzrə tam cavabdehik Strategiya və Siyasi Departament tərəfindən dəstəklənən Regional və Davamlı İnkişaf Departamentinin üzərinə düşəcəkdir. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının həyata keçirilməsində əvvəlki ilin təcrübəsinin institusional səviyyədə qiymətləndirməsinin icmalı ilə illik hesabat hazırlanacaqdır.

58. **Göstərilən Yardımın İzlənməsi üçün Layihə Təsnifatı.** Yoxsul təbəqənin coğrafi, mədəni və ya sosial vəziyyətlə əlaqədar “tələyə düşdüyü” yerlərdə belə narahatlıqların aradan qaldırılması üçün bərabər imkanlar yaratmaq və əsas inkişafda iştirakı təmin etmək üçün ünvanlı müdaxilələrin edilməsi tələb olunur. Çoxsaylı hədəflərin müəyyən edilmədiyinə baxmayaraq, əgər ev təsərrüfatlarına, xüsusi coğrafi ərazilərə və ya qeyri-gəlir səviyyəsinə görə yoxsulluqla əlaqədar Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsini birbaşa dəstəkləyən sektorlara/sub-sektorlara xüsusi diqqət verərlərsə, layihələr ünvanlı müdaxilələr kimi təsnifləndiriləcəkdir.

B. TƏHSİLİN TƏŞVİQİ VƏ YENİ ALƏTLƏRİN HAZIRLANMASI

59. Yoxsulluğun azaldılması üçün kampaniyada iştirak etmək məqsədilə qlobal, regional və yerli səviyyədə biliklərin ötürülməsi YAS-nın uğurlu tətbiqi üçün vacibdir. Biliklərin səmərəli paylanması təmin edəcək ki, gələcək YAS-ların uğurla planlaşdırılmasında, inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərə yoxsulluqla mübarizə aparmaq üçün strategiya, plan və proqramların hazırlanmasında yardımın göstərilməsi sahəsində cari əməliyyatlar zamanı əldə edilən təcrübə effektiv surətdə istifadə edilsin.
60. Bəzi vəziyyətlərdə yeni instrument və ya yolların istifadəsi tələb oluna bilər. Artıq bir neçə inkişaf etməkdə olan üzv dövlətdə yoxsulluğun azaldılması istiqamətində yeni metodlar tətbiq edilməyə başlanmışdır. 1999-cu ildə xüsusilə də böyük ölkələrdə YAS-nın qəbul edilməsindən sonra yoxsulluğun azaldılması məqsədilə potensial quruculuğu üçün yerli hökumətlərə kreditlərin ayrılması hərəkətverici qüvvə olmuşdur. Artıq istifadədə olan mövcud instrumentlərin variantları daha müvafiq və geniş tətbiq üçün formalaşdırılmışdır. Bunlara aşağıdakılar daxildir: (i) sektor üzrə məqsədlərin daha səmərəli yolla əldə edilməsi üçün digər qurumlarla əməkdaşlıq qurulması məqsədilə ölkə proqramlarında sektor üzrə yardım metodu; (ii) yoxsulluğun azaldılması üzrə milli strategiyaların həyata keçirilməsinə uzun müddətli yardımın göstərilməsi üçün siyasi kreditlərin verilməsi; (iii) siyasi islahatlar və institusional inkişafın dəstəklənməsi üçün daha böyük çevikliyin olması məqsədilə proqram üzrə asan uyğunlaşdırılan kreditlər; (iv) yoxsulluğun azaldılması istiqamətində yeni metodların sınaqdan keçirilməsi üçün pilot kreditlərdən daha çox istifadə; (v) sosial sərmayə fondlarının təşviqi; və (vi) yoxsul təbəqə ilə zəngin iş təcrübəsi olan qeyri-hökumət təşkilatlarının dəstəklənməsi. IX Asiya İnkişaf Fondunda qrant elementi artıq tətbiq edilmişdir.

C. GENİŞLƏNDİRİLMİŞ STRATEGIYANIN HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ ÜÇÜN AİB POTENSIALININ QURULMASI

61. **Maliyyə Potensialı.** AİB-nin YAS-nı həyata keçirmək qabiliyyəti maliyyə resurslarının, xüsusilə də güzəştli resursların davamlı olaraq əldə olunmasından asılıdır. Xüsusilə də inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlər yoxsulluğun azaldılması istiqamətində orta müddətli strategiya və proqramlar başladıda maliyyə yardımının proqnozlaşdırılmasını və davamiyyətini orta müddətdə yaxşılaşdırmaq üçün donor tərəfindən resurs ayrılmasına böyük ehtiyac vardır. Potensialın inkişaf

etdirilməsi üçün yüksək keyfiyyətli analitik işin aparılması və davamlı yardımın göstərilməsi adekvat və səmərəli şəkildə istifadə edilmiş grantlardan mühüm dərəcədə asılıdır. Eynilə, Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinə çata bilməyən və xarici borc ala bilməyən ölkələrin dəstəklənməsi üçün Asiya İnkişaf Bankının resursları tələb olunacaqdır. AİB öz əməliyyatlarını yoxsulluğun azaldılması sahəsinə daha çox cəmləşdirmək üçün borc vermə şəraitini sadələşdirir və adi kapital resurslarının borc alanlara verilməsi şərtlərini təkmilləşdirir.

62. AİB yoxsulluğun azaldılması sahəsində öz yardımını mürəkkəb ehtiyaclara daha çox uyğunlaşdırmaq üçün əldə olan maliyyə instrumentlərinin və növlərinin tərkibini genişləndirəcəkdir. O, ən yoxsul ölkələrə yardımın göstərilməsi zamanı seçmə əsasında grant ayıracaq, orta gəlirli ölkələrdə Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsini dəstəkləyəcək, regional əməkdaşlıq üçün resursların artırılması üçün yeni yollar axtaracaqdır.
63. İnkişaf üçün səmərəli qlobal tərəfdaşlıq yoxsulluğun azaldılması strategiyasının uğurlu olması üçün mühümdür. Yoxsulluğun azaldılması üçün beynəlxalq yardımın göstərilməsi və Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin əldə edilməsi istiqamətində tərəqqinin zəif olması YAS-nın həyata keçirilməsi üçün ciddi risk yaradır. AİB MİM 8-in əldə edilməsi istiqamətində beynəlxalq cəhdləri dəstəkləyəcəkdir.
64. **Təşkilati Potensial.** AİB inkişaf etməkdə olan üzv dövlətlərdə yoxsulluğun azaldılmasını daha səmərəli izləmək üçün öz təşkilati potensialını qüvvətləndirməyə davam edəcəkdir. Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyasının həyata keçirilməsi istiqamətində əsas cavabdehlik Regional və Davamlı İnkişaf Departamentinin dəstəklədiyi əməliyyat departamentlərinin üzərinə düşür. Hər ikisinin funksiyası bu məqsədlə qüvvətləndiriləcəkdir. AİB-nin təşkilati potensialı insan resursları sahəsində yeni strategiyaya müvafiq olaraq möhkəmləndiriləcəkdir. Xüsusilə də layihələrin həyata keçirilməsinin təkmilləşdirilməsi, tərəfdaşlıqların təşviq edilməsi, yoxsulluğun azaldılması üçün bilik və yeni ideyalar mübadiləsi istiqamətində iş yükünün daha tarazlaşdırılmış şəkildə paylanması və heyət üçün təşviqedici mükafatlandırmanın yoxsulluğun azaldılması məqsədi ilə yaxından tənzimlənməsi izlənəcəkdir.
65. Operativ strategiyanı effektiv həyata keçirmək üçün Yoxsulluğun Azaldılması Strategiyası təşkilatda daha dərinlən başa düşülməlidir. AİB peşəkar təlimlər və proqramlar vasitəsilə tələb olunan biliklər bazasını qurmağa davam edəcəkdir. Departament rəhbərləri və menecerlər də daxil olmaqla, bütün operativ və yeni heyətə yoxsulluğun azaldılması metodologiyaları və vasitələri sahəsində AİB təlim keçəcəkdir.
66. Ölkəyə verilən diqqəti daha da artırmaq üçün yoxsulluğa nəzarət və bu sahədə hesabatların verilməsi, yoxsulluğa yardımın AİB əməliyyatlarına birləşdirilməsinə yardımın göstərilməsi üçün öz daimi nümayəndəliklərinin potensialını artıracaqdır. Yoxsulluğa yardımın AİB əməliyyatlarına birləşdirilməsi üçün nümayəndəlik ümumiyyətlə ölkə proqramlaşdırması və siyasi dialoqun aparılmasında davamlı olaraq fəal iştirak etməli, layihələrin idarə edilməsində onun rolu artmalıdır. Daimi nümayəndəliklər yoxsulluğun qiymətləndirilməsi və təhlilində öz potensialını tamamlamaq üçün ikitərəfli qurumlar və qeyri hökumət təşkilatları da daxil olmaqla inkişaf sahəsində tərəfdaşlarla tərəfdaşlığı təşviq edəcəkdir.

MINILLIYIN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ VƏ HƏDƏFLƏRİ TƏRƏQQININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

- Məqsəd 1: İfrat yoxsulluğu və açığı kökündən kəsmək**
- Hədəf 1: 1990 və 2015-ci illər arasında günə gəliri \$1-dən az olan əhalinin nisbətini yarıyadək azaltmaq
- Hədəf 2: 1990 və 2015-ci illər arasında aclıqdan əziyyət çəkən əhalinin nisbətini yarıyadək azaltmaq
- Məqsəd 2: İbtidai təhsilin təmin edilməsi**
- Hədəf 3: 2015-ci ilədək hər yerdə uşaqların, qız və oğlanların eynilə ibtidai təhsil almasını təmin etmək
- Məqsəd 3: Gender bərabərliyini təşviq etmək və qadınlara səlahiyyətlər vermək**
- Hədəf 4: Daha yaxşı 2005-ci ilədək ibtidai və orta məktəbdə, 2015-ci ildən gec olmayaraq işə bütün təhsil səviyyələrində gender bərabərsizliyini aradan qaldırmaq
- Məqsəd 4: Uşaq ölümü normasını azaltmaq**
- Hədəf 5: 1990 və 2015-ci illər arasında 5 yaşdan aşağı uşaq ölümü hallarının üçdə ikisini azaltmaq
- Məqsəd 5: Ana səhhətini yaxşılaşdırmaq**
- Hədəf 6: 1990 və 2015-ci illər arasında ana ölümü hallarını dördə üç qədər azaltmaq
- Məqsəd 6: HIV/QİÇS, malyariya və digər xəstəliklərlə mübarizə**
- Hədəf 7: 2015-ci ilədək HIV/QİÇS xəstəlik hallarını yarıyadək azaltmaq, onların yayılmasının qarşısını almaq
- Hədəf 8: 2015-ci ilədək malyariya və digər qorxulu xəstəlik hallarını yarıyadək azaltmaq, onların yayılmasının qarşısını almaq
- Məqsəd 7: Ətraf mühit baxımından sabitliyi təmin etmək**
- Hədəf 9: Davamlı inkişaf prinsiplərini dövlət siyasət və proqramlarına daxil etmək, təbii ehtiyatların itkisinin qarşısını almaq
- Hədəf 10: 2015-ci ilədək təhlükəsiz içməli su ilə davamlı təmin edilməyən əhalinin nisbətini yarıyadək azaltmaq
- Hədəf 11: 2002-ci ilədək ən azı 100 milyon xarabalıq sakinlərinin həyatını əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırmaq
- Məqsəd 8: İnkişaf üzrə qlobal əməkdaşlığı inkişaf etdirmək**
- Hədəf 12: Açıq, qaydalara əsaslanmış, proqnozlaşdırıla bilən, ayrı-seçkilik salmayan ticarət və maliyyə sistemlərini daha da inkişaf etdirmək (həm milli, həm də beynəlxalq səviyyədə düzgün idarəçilik, inkişaf və yoxsulluğun azaldılması sahələrində öhdəlikləri daxil edir)
- Hədəf 13: Az inkişaf etmiş ölkələrin xüsusi ehtiyaclarını ünvanlamaq (ixrac üçün tarif və kvota olunmayan çıxışlar, rəsmi ikitərəfli borc üzrə borcların silinməsi və ləğv edilməsi üçün təkmilləşdirilmiş proqram, yoxsulluğun azaldılması sahəsində öhdəlik götürmüş ölkələrə inkişaf üzrə daha böyük rəsmi yardımın göstərilməsi daxildir)
- Hədəf 14: Qapalı ölkələr və inkişaf etməkdə olan kiçik ada dövlətlərinin xüsusi ehtiyaclarını ünvanlamaq (İnkişaf etməkdə olan Kiçik Ada Dövlətlərinin davamlı İnkişafı üzrə Fəaliyyət Proqramı və 22-ci Baş Assambleyanın müddəaları vasitəsilə)

- Hədəf 15: Uzun müddət borcları əsaslandırmaq üçün milli və beynəlxalq tədbirlər vasitəsilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin borc problemləri ilə geniş surətdə məşğul olmaq
- Hədəf 16: İnkişaf etməkdə olan ölkələrlə əməkdaşlıq etməklə gənclər üçün münasib və səmərəli iş üzrə strategiyalar hazırlamaq və həyata keçirmək
- Hədəf 17: Əczaçılıq şirkətləri ilə birgə əməkdaşlıqda inkişaf etməkdə olan ölkələrdə münasib vacib dərmanları təmin etmək
- Hədəf 18: Özəl sektor ilə birgə əməkdaşlıqda yeni texnologiyaların, xüsusilə də informasiya və kommunikasiya texnologiyalarının üstünlüklərini təmin etmək

MİNİLLİYİN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ İSTİQAMƏTİNDƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ TƏRƏQQİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Asiyada Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin Vəziyyəti

Ölkə	1993-də günə \$1-dən aşağı alıclıq qabiliyyəti pariteti olan əhalinin nisbəti (%)		İbtidai təhsildə Qız və Oğlanların Nisbəti				Beş yaşdan aşağı uşaq ölümü (hər 1.000 diri doğuşa düşən)		Uşaq Ölümü Norması (hər 1.000 diri doğuşa düşən)	
	1990	2000	1990 illərin əvvəlləri		1990 illərin sonu		1990	2001	1990	2001
Əfqanıstan	-	-	0.52	(90)	0.47	(95)	260	257	162	165
Azərbaycan	<2.0	-	0.94	(90)	0.95	(98)	105	105	74	74
Banqladəş	35.9	29.1	0.81	(90)	0.92	(98)	144	77	96	51
Butan	-	-	0.74	(93)	0.82	(98)	166	95	107	74
Kamboca	48.3	35.5	0.81	(93)	0.84	(98)	115	138	80	97
Çin Xalq Respublikası	31.3	15.3	0.86	(90)	0.92	(98)	49	39	38	31
Kuk adaları	-	-	-		0.91		32	23	26	19
Fici	-	-	0.95	(91)	0.93	(98)	31	21	25	18
Hindistan	52.5	44.2	0.71	(90)	0.81	(98)	123	93	84	67
İndoneziya	20.6	8.3	0.95	(90)	0.94	(96)	91	45	60	33
Qazaxıstan	<2.0	<2.0	0.97	(93)	0.97	(98)	67	76	54	61
Kiribati	-	-	0.98	(90)	0.96	(97)	88	69	65	51
Qırğız Respublikası	-	-	0.99	(90)	0.96	(98)	83	61	69	52
Lao Xalq Demokratik Respublikası	53.0	34.6	0.77	(90)	0.82	(98)	163	100	120	87
Malayziya	0.5	0.0	0.95	(90)	0.94	(98)	21	8	16	8
Maldiv adaları	-	-	0.96	(92)	0.96	(98)	115	77	80	58
Marşal adaları	-	-	-		0.93	(98)	92	66	63	54
Mikroneziya	-	-	-		-		31	24	26	20

- = yoxdur

Mənbə: Asiya və Sakit okean regionunda Minilliyin İnkişaf Məqsədlərini təşviq edən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Asiya və Sakit okean üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyası: Yoxsulluğun Azaldılması Problemlərinin həll edilməsi, 2003. <http://www.unescap.org/LDC&Poverty/MDG.asp> internet sahifəsindən əldə etmək olar.

MİNİLLİYİN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ İSTİQAMƏTİNDƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ TƏRƏQQİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Asiyada Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin Vəziyyəti (davamı)

Ölkə	1993-də günə \$1-dən aşağı alıclıq qabiliyyəti pariteti olan əhəlinin nisbəti (%)		İbtidai təhsildə Qız və Oğlanların Nisbəti				Beş yaşdan aşağı uşaq ölümü (hər 1.000 diri doğuşa düşən)		Uşaq Ölümü Norması (hər 1.000 diri doğuşa düşən)	
	1990	2000	1990 illərin əvvəlləri		1990 illərin sonu		1990	2001	1990	2001
Monqolustan	13.9	-	1.00	(90)	1.01	(98)	107	76	77	61
Myanma	-	-	0.94		0.97	(98)	130	109	91	77
Nauru	-	-	-	(90)	1.02	(98)	-	30	-	25
Nepal	37.7	-	0.56	(90)	0.72	(98)	145	91	100	66
Pakistan	47.8	31.0	0.48	(90)	0.55	(98)	128	109	96	84
Papua – Yeni Qvineya	23.7	18.5	0.8	(90)	0.82	(98)	101	94	79	70
Filippin adaları	19.1	13.2	0.95	(90)	0.94	(95)	66	38	45	29
Koreya Respublikası	<2.0	-	0.94	(90)	0.89	(97)	9	5	8	5
Samoa adaları	-	-	0.98	(90)	0.95	(98)	42	25	33	20
Solomon adaları	-	-	0.8	(90)	-		36	24	29	20
Şri Lanka	4.0	6.6	0.93	(90)	0.94	(98)	23	19	20	17
Tacikistan	-	-	0.96	(90)	0.95	(96)	78	72	57	53
Tailand	12.5	5.2	0.94	(90)	0.93	(98)	40	28	34	24
Timor-Leste	-	-	-		-		-	-	-	85
Tonqa	-	-	0.92	(90)	0.86	(98)	27	20	23	17
Türkmənistan	20.9	12.1	-		-		97	99	56	76
Tuvalu	-	-	0.91 ^a	(90)	0.85	(98)	56	52	40	38
Özbəkistan	3.3	-	0.96	(90)	-		62	68	47	52
Vanuatu	-	-	0.89	(90)	0.91	(98)	70	42	52	34
Vyet Nam	50.8	9.6	-		0.90	(98)	50	38	36	30

- = yoxdur

Mənbə: Asiya və Sakit okean regionunda Minilliyin İnkişaf Məqsədlərini təşviq edən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Asiya və Sakit okean üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyası: Yoxsulluğun Azaldılması Problemlərinin həll edilməsi, 2003. <http://www.unescap.org/LDC&Poverty/MDG.asp> internet sahifəsindən əldə etmək olar.

^a İcma təlim mərkəzlərində keçirilmiş üç illik təhsil daxil olmaqla.

MİNİLLİYİN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ İSTİQAMƏTİNDƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ TƏRƏQQİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Asiyada Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin Vəziyyəti (davamı)

Ölkə	Gənc əhali arasında (15-24) hesablanmış HIV-in yayılma norması (%), 1999 ilin sonu				Əhatə edilmiş Torpaq Ərazisinin Nisbəti		Şəhərdə Su Təchizatı (%) Meşələr (%)		Kənddə Su Təchizatı (%)	
	Qadınlar		Kişilər		1990	2000	1990	2000	1990	2000
	Aşağı	Yüksək	Aşağı	Yüksək						
Əfqanıstan	-	-	-	-	2.1	2.1	-	19	-	11
Azərbaycan	-	-	-	-	11.5	13.1	-	93	-	58
Banqladəş	<0.01	0.01	<0.01	0.02	9.0	10.2	99	99	93	97
Butan	-	-	-	-	64.2	64.2	-	86	-	60
Kamboca	2.31	4.70	0.94	3.77	56.1	52.9	-	54	-	26
Çin Xalq Respublikası	0.02	0.03	0.03	0.18	15.6	17.5	99	94	60	66
Kuk adaları	-	-	-	-	95.7	95.7	-	-	-	-
Fici	-	-	-	-	45.5	44.6	-	43	-	51
Hindistan	0.40	0.82	0.82	0.58	21.4	21.6	88	95	61	79
İndoneziya	0.02	0.04	0.04	0.04	65.2	58.0	92	90	62	69
Qazaxıstan	-	-	-	0.09	3.7	4.5	-	98	-	82
Kiribati	-	-	-	-	38.4	38.4	-	82	-	25
Qırğız Respublikası	-	-	-	-	4.0	5.2	-	98	-	66
Lao Xalq Demokratik Respublikası	0.05	0.05	0.05	0.05	56.7	54.4	-	61	-	29
Malayziya	0.08	0.10	0.10	0.82	65.9	58.7	-	-	-	94
Maldiv adaları	-	-	-	-	3.3	3.3	-	100	-	100
Marşal adaları	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mikroneziya	-	-	-	-	34.8	21.7	-	-	-	-

- = yoxdur

HIV – insan immün çatışmazlığı virusu

Mənbə: Asiya və Sakit okean regionunda Minilliyin İnkişaf Məqsədlərini təşviq edən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Asiya və Sakit okean üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyası: Yoxsulluğun Azaldılması Problemlərinin həll edilməsi, 2003. <http://www.unescap.org/LDC&Poverty/MDG.asp> internet sahifəsindən əldə etmək olar.

MİNİLLİYİN İNKİŞAF MƏQSƏDLƏRİ İSTİQAMƏTİNDƏ ƏLDƏ EDİLMİŞ TƏRƏQQİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

Asiyada Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinin Vəziyyəti (davamı)

Ölkə	Gənc əhali arasında (15-24) hesablanmış HIV-in yayılma norması (%), 1999 ilin sonu				Əhatə edilmiş Torpaq Ərazisinin Nisbəti		Şəhərdə Su Təchizatı (%) Meşələr (%)		Kənddə Su Təchizatı (%)	
	Qadınlar		Kişilər		1990	2000	1990	2000	1990	2000
	Aşağı	Yüksək	Aşağı	Yüksək						
Monqolustan	-	-	-	-	7.2	6.8	-	77	-	30
Myanma	1.13	2.30	0.42	1.67	60.2	52.3	-	89	-	66
Nauru	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nepal	0.13	0.26	0.06	0.23	32.7	27.3	93	94	64	87
Pakistan	0.03	0.1	0.02	0.10	3.6	3.1	96	95	77	87
Papua – Yeni Qvineya	0.16	0.33	0.03	0.13	70.1	67.6	88	88	32	32
Filippin adaları	0.04	0.08	0.01	0.05	22.4	19.4	93	91	82	79
Koreya Respublikası	<0.01	0.01	0.01	0.03	63.8	63.3	-	97	-	71
Samoa adaları	-	-	-	-	46.1	37.2	-	95	-	100
Solomon adaları	-	-	-	-	90.3	88.8	-	94	-	65
Şri Lanka	0.0	0.07	0.02	0.07	35.4	30.0	91	98	62	70
Tacikistan	-	-	-	-	2.7	2.8	-	93	-	47
Tailand	1.53	3.11	0.47	1.89	31.1	28.9	87	95	78	81
Timor-Leste	-	-	-	-	36.6	34.3	-	-	-	-
Tonqa	-	-	-	-	6.5	5.5	-	100	-	100
Türkmənistan	-	-	-	-	8.0	8.0	-	-	-	-
Tuvalu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Özbəkistan	-	-	-	-	4.6	4.8	-	94	-	79
Vanuatu	-	-	-	-	36.2	36.7	-	63	-	94
Vyet Nam	0.09	0.10	0.15	0.38	28.6	30.2	86	95	48	72

- = yoxdur

HIV – insan immu çatışmazlığı virusu

Mənbə: Asiya və Sakit okean regionunda Minilliyin İnkişaf Məqsədlərini təşviq edən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Asiya və Sakit okean üzrə İqtisadi və Sosial Komissiyası: Yoxsulluğun Azaldılması Problemlərinin həll edilməsi, 2003. <http://www.unescap.org/LDC&Poverty/MDG.asp> internet sahifəsindən əldə etmək olar.